

УҚУВЧИЛАР,
ҮҚИТУВЧИЛАР,
МЕНЕЖЕРЛАР,
БРОКЕРЛАР,
БИРЖА
РАҲБАРЛАРИ,
ЮШМАЛАР
ПРЕЗИДЕНТЛАРИ —

барча-
барчанинг
дикқатига!
Агар
Сиз
реклама
масаласида
қийинчиликка
дуч келсангиз,
озгина
маблағ
сарфлаб,
маҳсулотингиз
рекламаси
кўпроқ
нусхада
етиб
боришини
истасангиз,

«ТОНГ ЮЛДУЗИ»
СИЗГА
ЕРДАМГА
ТАЙЕР!

«Тонг юлдузи»
Республикамиз,
Тоҷикистон,
Қирғизистон,
Қозоғистон
ва Туркманистон
Республикаларидан
346.700
обуначига
эга.

Бу дегани —

— СИЗНИНГ
РЕҚЛАМАНГИЗ

завод,
фабрика
директоридан
тортиб,
давлат
раҳбаригача
бўлган
346.700 КИШИ
хонадонига
кириб
боради.

3 • БЕТГА
КАРАМГ

KУЛИНГИЗДАГИ ГА-
ЗЕТА 1961 йилнинг 4
июнидан бошлаб, мутта-
сил иккি рангда нашр эти-
лаётган эди. Уч йил олдин
еса биз сизга ҳатто ички
саҳифалари қора тасвирдаги га-

ГАЗЕТАНГИЗ

зетани етказиб берётгани-
миздан бирор ҳижолатга туш-
ган эдик. Негаки, газетамиз
обуначиларининг сони кўпли-
ги боис юз минглаб сўм фой-
да кўрар, бироқ сизларга ри-
вожланган мамлакатларда паст
нас саналган қозоғ орқали бор-
йиғи иккি рангда «ғоявий-эс-
тетик тасъир» ўтказилар эди.
Бу қандайдир ғирромликка
ўхшаб муҳарририятни ўйлан-
тилар, бирор бир чорасини
излар эдик. Шу сабаб уч йил
бурун болалар газетасини
(«Ленин учқуни») юзминглаб
фойда кўраётган газета сифа-
тида кўянганиликка ўтказиш,
сифатли қоғозда нашр этиш
таклифи билан чиқдик. Бу так-
лиф республика комсомоли то-
монидан қўллаб-куватланди.
Бироқ, фойда кўраётганлар
уша пайтада мўмай даромаддан
воз кечинши ёқтиришмасди.
Асосийси — «ичидаги мазмун»
дерди улар. Мазмун эса
уларнинг йўрғига ҳамоҳанг
эди.

Мана ҳозир қўлингизда фа-
қат қора рангдаги рўзнома.
Бундан бўён ҳам шундай бў-
либ қолиши кутилоқда. Бой-
си сизнинг мурғак газетангиз

УССР Ўзбекистон Республикаси
Государственный комитет УзССР

20 ЯНВ 1992

ВАТАН, ДУСТЛИК, ЭЗГУЛИК ВА АДОЛАТ УЧУН!

№ 6

(6478).
1992 ЙИЛ,
25 ЯНВАРЬ
ШАНБА.
Баҳоси
5 тийин.

танг юлдузи

УЗБЕКИСТОН
БОЛАЛАРИ ВА
УСМИРЛАРИНИНГ
РУЗНОМАСИ

ТОНГ
ЮЛДУЗИ

РУЗНОМА 1929 ЙИЛ, 1 АВГУСТДАН «ЛЕНИН УЧҚУНИ» НОМИ БИЛАН ЧИҚА БОШЛАГАН.

КУЙ СЕХРИ

Сирдарё вилояти, Сир-
дарё туманинг мусиқа
мактаби 1961 йилда таш-
кил этилганди. Кекса
даргоҳ шу кунга қадар
вилоят, туман мактабла-
ри учун мусиқашунос мул-
лимлар тайёрлашда ўзининг катта улушкини қўшди. 1984 йилда янги
бинога кўчиб ўтган мак-
табда бугунги кунда 261
нафар ўқувчи доира, гиж-
жак, рубоб, флейта каби
чолғу асбобларини чалиш
сирларини ўрганишмоқда.
Бугунги кунда таълим
бераётган ўқитувчилар-
нинг жуда кўпчилиги ав-
вал шу мактабда таҳсил
олган ўқувчилардир.

СУРАТЛАРДА: доира
бўлими ўқитувчиси Акром
Шодиев 1-синф ўқувчиси
А. Абдуллахоновга дои-
ра чалиш сирларини
тушунтироқмоқда.

Дутор бўлими ўқитув-
чиси Баҳтиёр Аҳмедов
11-синф ўқувчиси Соодат
Амилхонова билан маш-
гулут ўтказмоқда.

А. КУЧИЕВ олган сурат

● Бу йил Саудия Арабистони Уз-
бекистонга 800 минг тонна бүгдой
бериши ҳақида келишиб олинди. Бу
ҳақида Узбекистон Республикаси Прези-
денти Ислом Каримов яқинда ма-
ҳаллий ва чет эл журналистлари билан
бўлган пресс-конференцияда айт-
тиб ўтди.

● Афғонистон Президенти Нажи-
булло ўзининг собиқ иттифоқдоши
ҳақидаги фикрини билдириди. Икки
йил олдин Афғонистондан совет ҳу-
шнинларининг олиб чиқиб кетилиши
ҳақида гапириб, «душман ҳушиналари
Ватанимизни ташлаб чиқиб ке-
тишиди» деди.

● Фақат 1991 йилнинг ўзида Рос-

сиянинг автомобиль йўлларида 37
минг киши нобуд бўлди. Уларнинг
ҳар ўнтасидан бири — болалар.
Бу кўрсаткичин камайтириш авто-
мобиль йўллари назоратчилари учун
қийин кечмоқда. Аксинча, у кундан-
кун кўтарилиб боряпти. Йўл ҳало-
катларида Европа мамлакатларида
ҳар юз кишидан 2—3 нафари ҳалок
бўлса, Россияда бу кўрсаткич 14 га
етади. Йўл ҳаракати назоратчилари
бунинг асосий сабаби йўллардаги
алоқа хизматининг яхши эмаслиги,
тиббий ёрдамнинг кўнгилдагидай кўр-
сатилмаслиги, ҳалокатта учраганлар-
га ўз вақтида ёрдам берилмаслиги-
дан, деб айтишмоқда.

ҳам совет монополиясининг
чирик қолдиқларига дуч кел-
ди. Улар кўйган шартни кў-
таролмади. Бу монополия ни-
ма?

Латифа қилишларича, шоҳ
ва Хўжа Насридин саҳрода
оч ҳолатда бир неча кун қо-
либ кетади. Бир куни улар
бир қоп нон ва бир қоп ол-
тинга дуч келишиади. Шоҳ ол-
тинни Насридин эса нонни

заарарли газеталар сафига
тушиб қолди. Сиз, обуначи-
лардан тушган маблағ хи-
собига уни ярим йилгина чи-
қариш мумкинлиги аниқ бўл-
ди. Ундан кейин-чи, сиздан
узр сўраб, биз иш қидирмо-
ғимиз керакмиз. Бизга иш-ку-
топилади, аммо сизга етказил-
ган маънавий ва моддий за-
рарни ким тўлайди? Шу боис
биз газетада «ортиқча» деб
бигланаримиздан воз кеч-
моқдамиз. Ҳар ҳолда ранг
масаласида шундай қилдик.
Бироқ буларнинг барчаси ҳам

ки, бунда ишбильармонлиги-
миз, металл ва қозоғ чи-
қиндилири тўплаш, «Данак»
каби операциялардан тушган
маблағ ҳам аскотади.

Дарвоҷе, сизнинг «Данак»
операцияси, металл-лом йи-
ғишда иштирок этишинизни
юшишириша «Тонг юлдузи»
(«Ленин учқуни»)нинг хизма-
ти бекиёс эди. Биз миннат
қилмаймиз, балки ушбу иш-
лардан фойда кўраётган таш-
килотлар (ҚЎҚОН ЕФ-МОЙ
КОМБИНАТИ, «ВТОРСЫРЬЕ»)
нинг ёрдамга келишига ишо-
намиз. Ахир, айтишади-ку дўст
ёмон кунда билинади, деб.

Бошқа мамлакатлarda бола-
лар газеталарининг аҳволи
қалай экан, деган савол ту-

НЕГА
бизни оғир иктисодий
қийинчиликлардан ҳоли
этолмайди. Шу боис
биз сизнинг ёрдамнингиз-
га таянамиз ва уни кутамиз.
Сизлар ўз севимли газетан-
гиз билан бирга бўлиб,
уни қўллаб-куватлашларингиз-
га ишонамиз. Шу сабаб ҳам га-
зетамиз ўз шахсий ҳисобини
очиб, унда зарарни қоплаш
учун пул йиғишига киришиди.
Бу ишда сиз ҳам иштирок
этиб, «Тонг юлдузи»ни «қўт-
қаришга» (мунособроқ сўз
топломадик) ўз ҳиссангизни
қўшасиз деган умиддамиз. Би-
ламиш, ҳозир сиз, муштарий-
лар ҳам иктисодий қийинчи-
ликларни бошдан кечирмоқ-
дасизлар. Оилангиз, ўзингиз-
даги ҳар бир тийинингиз ҳи-
собли. Бироқ бир ёқадан бош
чиқариб, газетамиши сақлаб
қолишимиш керак. Ўйлаймиз-

ҚОРА

РАНГДА?

илиши табии. Ҷўзмасдан,
лўнда қилиб айтсак, бизниси-
дан яхши. Америка ва бошқа
барча ривожланган мамлакатларда
болалар нашрлари давлат қаромоғида.
Болтиқ-бўйи жумҳуриятларида бола-
лар нашрларини Маданият
вазирилги тамилласа, Россия-

Бизнинг ҳисоб рақамимиз:
**ЎЗБЕКИСТОН САНОАТ-ҚУРИЛИШИ БАНКИНинг
ТОШКЕНТ ШАҲАР БЎЛИМИ. ҲИСОБ РАҚАМИ:**
000363805, КОД 172682328 КОРР. СЧЕТ 300166428.
АЛОҚА УЧУН ТЕЛЕФОНЛАР: 33-44-25, 33-49-45,
32-58-16.

Ҳисоб рақамимизга пул ўтказган барча ўқувчилар, ота-
оналар ва корхоналар жамоаларига олдиндан миннатдорчи-
лик билдириб, улар ҳақида газетамида маълумот бериб
боришишимизни эслатиб ўймоқчимиз.

ИШОНЧ

КЕКСАЛАР ХУРСАНД

Ўқув йили бошида болаларнинг «Мехр-шафқат» ўюшмаси тузамиз, деганига кўччилик кўшилмаган эди. «Яна ҳаммаси номига, нима кераги бор?» дейишганди ўшанда. Аммо, иккинчи чорак якунни арафасидаги йигилишда улар бекорга иккиланишгани маълум бўлди. Бониси, 16 нафар ўқувчидан иборат «Мехр-шафқат» ўюшмаси Улуғ Ватан уруши қатнашчиси Турғунбой ака Бойназоров, II тоифа ногирони Абдуллахон ака Этамбердиев, жамоамиз фаоллари Абдулла тога, Турсуной хола, Ҳожал момо Сулаймонова каби кексаларга турли ишларда қўмаклашиб, амалий ёрдам кўрсатишган эди. Ҳовли жойларини супириб-сиришда, ўтиларини ёриб беришда қўмакдош болалардан маҳалла аҳли мамнун.

З. АБДУРАҲИМОВА,
Андижон вилояти, Асака туманидаги 12-мактаб ўқувчиси.

Тика оламиз

Сурайёнинг онаси кўйлагини дазмоллайман, деб кўринарли жонини куйдириб олиби. Бу кўйлакни онаси жуда хуш кўрарди, Сурайё ҳам ачиниб кетди. Ўзича нима қилишини чамалаб кўрди. Ҳамма ўз ишлари билан банд шайтада ўша кўйлакнинг қийимларидан топиб, битта гулини чироили қилиб кесиб олди. Кейин мактабларидаги «Моҳир қўллар» тўгарагининг раҳбари Мусаллам опа Бозорова ўргатгандаридек уни куйган жойга ўрнатиб, тикиб кўйди.

— Мусаллам опанинг раҳбарлигида тўгаракда тикишдан ташқари, кийим бичиши, кашта тикиши, тўқиши ҳам ўрганиб олдик, — деди Сурайё Ниёзова. — Ҳозир ўзимиз истаган нарсанни тика оламиз.

Н. РАҲМОНОВА,
Қашқадарё вилояти, Косон туманидаги 8-мактаб ўқувчиси.

ЎТМИШНИ ЎРГАНМАЙ, КЕЛАЖАККА ИНТИЛМА

Тарих ва жамиятшунослик ўқитувчимиз шу сўзларни кўп тақорлайдилар. Шу сабаб йигиб ўқиған материаларимиз етарли бўлгач, мактабимизда тарих музейи очди. Музейимиз уч: қадимги буюмлар, миллӣ зебу-зийнлар ва Улуғ Ватан урушига тааллуқли бўлимдан иборат.

Музейга узоқ вақт давомида йигилган анжомлар, буюмлар жойлаштирилди. Улуғ Ватан урушига тааллуқли бўлимдан мактабимиз «Қизил изтоплар» олиб борган ишлар натижалари — турли ҳужжатлар, расмлар, уруш катнашчиларининг буюмлари ўрин олган. Тенгдошларимиз музейни қизиқиши билан кўриб боришияти.

Х. МИРЗАҚУЛОВ,
Бекобод туманидаги 25-мактаб ўқувчиси.

УЧИНЧИ — ҲАЛ ҚИЛУВЧИ
ЧОРАК ДАВОМ ЭТМОҚДА.

Норбобо ака Бердиев Қашқадарё вилояти, Мироқи қишлоғидаги 8-мактабда 20 йилдан бўён ботаника фанидан сабон бериб келмоқда. Мактаб ҳовлисидаги боғча дарс ўтиш учун энг қулай жой бўлса-да. Норбобо ака ҳар бир дарсни кўргазмали қуроллар асосида қизиқарли ўтишига интилади.

СУРАТДА: Н. Бердиев ўқувчилари билан.

А. ЧАПЛИГИНА сурати.

Қишлоқда яшовчи каттакичининг кўзи ўрганган одатдаги сомон уй. Пол, деворлари лойдан. Оёқ ости бироз бўлса-да иссиқ бўлиши учун ерга похол тушалган. Шундай бўлса ҳам хона совуқ. Чунки уни ўртага қурилган сандалдан бошқа нарса иситмайди.

Сандал нималигини қишилок болаларининг ҳаммаси билди. Кўчадан совқотиб келганингда, унинг ичига оғингни тиқасан-у жонинг киради. Вукудингга сандал ҳароратидан иссиқлик ўтиб боради. Бунинг гашини фақат бир бор сандалдан исинган кишигина тушунади. Авваллари сандалнинг ичидан галати ҳид — кўйтан кўмирининг иси келарди.

Энди замонавийлашиб сандалга кўмир эмас, электр плита кўмишадиган бўлиши. Шундай бўлса ҳам унинг бори яхши. Чунки иссиқлик олиш мумкин бўлган шу биргина хонада оила яшайди — ухлайди, овқатланади, ҳаёт кечиради.

Фожиа эса Рашида ҳали жуда гўдаклигига — 7 ойлигига юз берди. Совуқ кечаларнинг бирида ухлаб ётганида сандалга тушиб кетди... Қаттиқ куйиш натижасида унинг иккигина пастидан кесиб ташлашди...

РАШИДА

Ҳали дардлар унтуилмасдан ҳаёт яна қақшатгич зарба берди: етти ёшида онаси қазо қилди. Опалари турмушга чиқиб кетиши, Уй ишларининг ҳаммасини Рашида ўз бўйнинг олди. Тиззалашиб юриб, овқат пиширав, идишларни ювар, ишга кета туриб опалари ташлашиб кетган жиянларига қараб ўтиради.

Иносин барча қийинчилкларга чидар экан. Тақдирга тан бермаган қизча ўқиб билим ола бошлади. Қишилок мактабининг муруватли ўқитувчилари ҳафтада беш соат дарс ўтишида унга. Ун ёшидан бошлаб ўқий бошлаган бўлса ҳам яхши ўзлаштириб кетди. Тақдир қаттиқ зугум қилган бу қиз эса адабиёт, математикадан ташқари яна бирон амалий ишга кўнгилма ҳосил қилиши, бу иш унинг келажакда ўзини ўзи таъминлаши учун жуда зарур эди.

Ўқитувчилар яна ёрдамга келиши. Яқиндан бошлаб расм муаллимаси, мутахассис рассом Альфия Ахноровна Салаҳутдинова Рашидага белбоғга нақш тикиш санъати сирларини ўргатмоқда.

Ҳаммаси яхши, кўнгилдагидек. Аммо...

Иқтисодий танг аҳвол мактабларни ҳам баъзи ошиқча сарф-харажатлардан клеклаб қўйди. Мактаб Рашида учун на мато, на иш ажратса олади. Ўқитувчининг ҳам доим бундай харажатга имкони кам. Бунинг устига Рашида жумҳурингдан бошқа баъзи ногирон болалар қаторида давлатдан ҳеч қандай мoddий қўмак олмайди. Отасининг озигина маоши ва яқиндан бошлаб берила бошланган болалар нафақаси нархлар ошгандан бўён, озиқ-овқатга ҳам базур етади.

— Дўстларим кўп бўлишини истайман, холос. — деди у.

Рашидининг кейинги ҳаёти ҳақида бир нима дейиш қийин. Аммо умри унинг дўстлари, яхши қўмакчилари орасида ўтишини, қувончли кунлари кўпайишини жуда истар эдим.

Аклима ИВАНЕЦ,
Намангандарё вилояти, Чортот ҳаммаси, Гулшан қишлоғи.

ҚИСҚА САТРЛАРДА

● Гулистон шаҳридаги 5-мактабининг янги биноси иш бошлаб ганига ярим йил бўлгани ўйқ. Уч каватли, хоналарда сув кранлари бор бўлган, лингафон кабинетларига эга бўлган, бир сўз билан айтганда шаҳарнинг типовой мактаблари «арзандаси» дир. Унда ўқиётган болалар ҳамма қулийликларга эга. Бир томондан мактаб ҳам катта қувончга сазовор бўлган. Сабаби, мактаб бир сменада бўлиб, соат 2 дан кейин фақат куни узайтирилган групса болаларни учратиш мумкин.

● Тошкентдаги «Юбилейний» спорт саройида руҳшунос Рашид Ҳусаиновнинг психотерапия маърузалари бўлиб ўтди. Даволов тадбирига оқиб келувчилар жуда кўп эди.

Шу атрофда Аъзам ҳам иккига ўртоғи билан чипта сотиб юрганини учратдик. Ўртоқларининг исмини, мактабларини аниқлашни имконияти бўлмади, албатта. Билишимизча, уч оға-ини иқтисодий таңглих таъсирида чиптани олиб сотишга мажбур бўлганлар. Лекин, давлат нархидаги 10 сўмлик чипта «ёш савдо гарлар» нинг қўлида 8 сўм, ҳатто 6 сўмгача туради. Қизиқ, олиб-сотарлар чиптани давлат нархидан паст нархда сотишса-я...

ҚИСҚА САТРЛАРДА

Москва вилоятидаги шаҳарчаларнинг кўпчилигига ўқувчиларга уй вазифалари ва мустақил ишларни оддий қалам билан ёзишига рухсат берилди. Ручка сиёҳларни эҳтиёт қилиш учун амалга оширилган бу иш ҳам узоқ-қа чўзилмаса керак. Сабаби яқин кунларда ҳом ашё ет-маслиги натижасида қалам заводлари ҳам тўхташ арафасида. Мана энди мактабларда «энг тоза парт» муобақаларини ўтказса бўлади.

Давр қийинчилиги туфайли кўпгина хонадонларда қурол-яроп сақлаш одатий ҳолга айланмоқда. Аммо уларни болалардан узоқроқ бекитиш кераклигини ота-оналар яхши билсалар ҳам мамлакат бўйлаб бир ҷанча фожиалар юз бермоқда. Архангельскдаги хонадонлардаги бирига шунчаки кўнгилочиши учун йигилган ўн икки ёшли болакайлар уй эгасининг милтирини олиб «овга чиқишибдим» ўй балконидан отилган учта ўзеч кимга зарар етказмаган бўлса ҳам, тўртничиси бекатда онаси билан автобус пойлаб турган уч ёшли болакайни қулатди. Унинг ҳаётини врачлар сақлаб қолиша олмади.

Иқтисодий қийинчилик нафақат мактаб ўқувчилари, балки боғча болаларини ҳам ўрганик, талончилликка ўргатмоқда. Саратов вилоятидаги Балаково шаҳри боғча тарбияланувчиларидан бири гуруҳдошини бурчакка сиқиб, қийимини ечиб олаётганда тарбиячи опа ёрдамга келди. «Унинг қийими меннидан яхши экан», деб ўз қилмишини тушунтирида беш ёшлик зўравон.

БИЗНИНГ ИМКОНИЯТ: ТЕЗ ВА СОЗ!

ҲАММАНИНГ ДИҚҚАТИГА!

«Тонг юлдузи» рўзномасида «РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР» бурчаги очилди. Бу сизга — зарур хабар ва воқеаларни, таклиф ва табриклини, яхши ишларини ЭЪЛОН ҚИЛИШНИ, бунинг билан кўпчиликни ўзингизга ЖАЛБ ЭТИШ, ишингизга ҲАМКОР ТОПИШ имкониятини беради. Демак, рўзномамиз сизга янада зарурроқ, фойдалироқ бўлади.

Буюртмангизнинг ТЕЗ ВА СОЗ, АҶЛО бажарилишига кафолат берамиш. Хўш, рўзномамиз саҳифаларида нималарни эълон қилишингиз, кимларни табриклинигиз ва яна қандай ишларни амалга оширишингиз мумкин.

ТАШКИЛОТ, МУАССАСА, КООПЕРАТИВ, БОЛАЛАР ВА ҲУСМИРЛАР БИЛАН БОҒЛИК БЎЛГАН БАРЧА ЖАМОАЛАР ДИҚҚАТИГА!

Сизнинг зарур хабар, реклама, эълонарнингизни бир вақтнинг ўзида миллион ўқувчига етказишида аъло даражада хизмат қиласди. «Тонг юлдузи» сизнинг буюртмангизни сифатли, мазмунли қилиб ёритишига кафиллик беради.

БОЛАЛАР БАДИИ ҲАВАСКОРЛИК ДАСТАСИ ТУГАРАКЛАРИ РАҲБАРЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Хабар беринг: қаерда, қачон, нима муносабат билан

концерт намойиш этмоқчилиз? Рўзномамиз орқали концертга минглаб томошабин болаларни таклиф этишингиз мумкин.

ЎҚУВ ЮРТЛАРИ РАҲБАРЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Қайси соҳа бўйича мутахассис тайёрламоқчисизлар, қандай ҳужжатлар лозим, қайси кунлари қабул қиласизлар? Шулар хақда бизга хабар беринг. Сизларнинг бўлғуси талабалариниғиз бизнинг бугунги ўқувчиларимиз. Биз уларга сизлар ҳақингизда хабар берамиш.

ЎҚУВЧИЛАР САРОЙЛАРИ ВА УИЛАРИ, МУСИҚА МАКТАБЛАРИ, САНЪАТ МАРКАЗИ, СПОРТ

СЕКЦИЯЛАРИ, СОГЛОМЛАШТИРИШ ОРОМГОҲЛАРИ ДИРЕКТОРЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Сизлар ташкил этаётган, амалга ошираётган ва шуғуланаётган ишларингиз ҳақида рўзномада кенг ўрин берилади.

ҚУФИРЧОҚ, КИНО ТЕАТРЛАРИ, ЕШ ТОМОШАБИНЛАР ТЕАТРИ РАҲБАРЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Иил бўйи сизларнинг репертуарларнингиздан азиз

Турли буюртма ва саволлар билан «Тонг юлдузи» рўзномасининг 33-49-45 ёки 33-44-25 телефонига қўнғироқ қилинг.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 32-йи, 714-хона.

Бошқа вилоятлардаги буюртмачилар телефон, телеграмма ёки хат орқали бизни огоҳ қилишлари мумкин.

Буюртмаларни эълон қилиш қиймати келишилган нархда бўлади.

ҲИСОБ РАҚАМИМИЗ:

УЗБЕКИСТОН САНОАТ-ҚУРИЛИШ БАНКИННИГ ТОШКЕНТ ШАҲАР БЎЛИМИ. ҲИСОБ РАҚАМИ: 000363805, КОД 172682328, КОРР. СЧЕТ: 300166428.

«ТЮ» ТИЖОРАТ ДИРЕКЦИЯСИ.

Аббоснинг «Мен чекишини ташламоқчиман» (15 январь сони) деб ёзган мактубидан сўнг жиззахлил Шуҳрат исмли боладан хат олдик. У олдинги сафар болаларга муружаот этиб берган саволларимизга қўйидагича жавоб ёзибди:

1. Уйда отам, акам чекади. Мен эса 10 ёшимдан бери чекаман.

2. Уларга ва синфдош ўртоқларимга ҳавас қилиб ўрганганман.

3. Ўқитувчимиз бир куни чекаётганимда ушлаб олган ва ота-онамга чақдан. Кейин нима бўлганини ўзингиз тушунасиз...

4. Чекишини жон-жон деб ташлашни истайман.

5. Ҳозир сигарета, айтганингиздай, жуда қиммат, магазинда ҳам йўқ. Лекин бир бало қилиб топиб чекаман. Энди барі-бир ташласам керак.

Либ тамаки баргларидан организмага ўтади?

Чекиши — юқори температура таъсирида тамаки (ва қоғоз)нинг қуруқ термик ҳадалишидир, бунда ёниб турган папироснинг учи ёки трубкадаги температура 300° га етади. Ичга тортиладиган тамаки баргларидан никотини ҳайдаб чиқаради. У сувда тез эриди, шунинг учун оғиз, бурун бронхларини шиллиқ пардаси орқали сўлак билан бирга меъдага тушганида меъда-ичак йўли девори орқали ҳам осон сўрилади.

Йингина унда ўлимга олиб борадиган талваса ҳолати бошланиши мумкин. Иккичидан, одам никотин заҳарига тез ўрганиб қолади. Бундан ташқари, никотин бўйраклар орқали (сийдик билан) организмдан тез-тез чиқарип турилади.

Бир вақтлар қуйидагича тажриба қилиб қўрилган: чекадиган одам баданига бир нечта зулук қўйилган, сийдиги эса сичқонларга ичирилган. Эрталаб бу одам ҳали чекмаган вақтда ҳайнволларга айтарли ҳеч нарса бўлмаган. Бироқ, у биринчи

бадан терисининг оқарив кетиши, одам бўшашиб, боши айланиши, мудроқ босиши заҳарланиш алломатларига киради. Бунга дўшимча қилиб қўрқув ҳисси, бош оғриғи пайдо бўлишини, кулоқлар шанғиллаб, томир урушининг тезлашишини ва организм фаолиятида бошқа ўзгаришлар содир бўлишини айтиб ўтиш керак.

Организмага катта дозада никотин киришидан нобуд бўлган ёшлар ҳам йўқ эмас. Масалан, Францияда ёшлар тамакига ким қанча чидаши бўйича мусобақа ўтказишган. Бошқаларга қараганда кўпроқ тамаки чеккан йигит маҳсус мукофот олиши керак бўлган. Бироқ «ролиб» бунга мусассар бўлолмай 60 та сигарета чекишидан кейин ўлган. Даврадаги бошқа тенгдошлари оғир ҳолатда госпиталга жўнатилган.

Шундай қилиб, чекасизми ёки соғ-саломат бўласизми — бирини танланг.

ТАМАКИ АМАКИ

Саволларимизни яна қайтарамиз. Болалар, ахир сусташлик қилманг. Биз билан мулоқотга киришинг.

1. НЕЧА ЕШДАН ЧЕКА БОШЛАГАНСИЗ?
2. ЧЕКИШИНГИЗГА КИМ ЁКИ НИМА САБАВЧИ БУЛГАН?

3. ЎҚИТУВЧИНГИЗ ЁКИ ОТА-ОНАНГИЗ БУ ҲАҚДА БИЛISHADIMI?
4. ЧЕКИШНИ ТАШЛАШНИ ИСТАИСИЗМИ?
5. ҲОЗИРГИ ТАКЧИЛ ПАЙДА СИГАРЕТАНИ ҶАЕРДАН СОТИБ ОЛИВ, УНГА ПУЛНИ ҶАЕРДАН ОЛАСИЗ?

Мактубларнингизни кутамиз.

Никотиннинг организмага таъсири

Тамакининг асосий таъсири этувчи моддаси никотинидир. Бу алколойиди 1825 йили Посельт ва Рейман деган олимлар биринчи марта тоза ҳолда ажратиб олишган. Тамаки баргларидан, одатда бир фоиздан бир ярим фоизгacha никотин бўлади, лекин бальзи навларидан унинг миқдори 6—8 фоизгacha етади. Масаси 1 грамм келадиган битта сигарета, одатда, 10—15 мг, 10 грамм келадиганда эса 150 мг гача никотин бўлади.

Никотин асосан нерв системасига, овқат ҳазм бўлишига, шунингдек, нафас ва юрак-томирлар системасига таъсири қиласидан ҳаддан ташқари кучли заҳардир.

Ҳўш, никотин қандай қи-

негаретани чекиб олган заҳоти зулуклар тиришиб тушиб кетган, сийдик ичган сичқонлар эса кучли қўзғолиш ҳолатига тушиб қолган. Никотиндан заҳарланиши қандай намоён бўлади? Сўлак оқиши, кўнгил айниши,

ЖАХОН АДАБИЕТИ ХАЗИНАСИДАН

— Мен унинг акиллашига ҳалал бермадим, — деди мистер Кейси. — Ҳаво жуда соювук эди, баданин жиндай қиздирад деб (мени бегойим кечирсиллар), тилимининг тагига дениз тамакисидан не миқдор ташлаб олганман, турган гап, даҳанимни очомлайман, чунки оғзим тамаки шарбатига тұла.

— Ҳүш, кейин сиз нима қылдингиз, Жон?

— Нима қылардым? — деди мистер Кейси. — Қарасам кампир ўзининг тиришган жирканч түмшүгини нақ иягимга тираб келапти, менинг оғзим эса лик тұла тамаки шарбати. Шунда мен бироз у томонға энгашдим-да, мана шундай: «Тұф!» дедім.

У юзини четга буриб қандай қылғанини күрсатди.

— Тұф! Тұппа-тұғры унинг күзига тупурдым.

У күли билан күзларини бекитиб, худди жони чиқаётган одамдай, қинқириб юборди:

— «Вой, Исохи Масих, Биби Марям, Юсуф! — деб аюханнос соларды у. — Вой-дод, күр бўлиб қолдим, дод ўламан!»

У хириллаб, кулгудан ва йуталдан ўзини тұхтатолмай, бўғилиб тақрорлади:

— Кўр бўлиб қолди, кўр!

Мистер Дедалус гавдасини орқага ташлаб, қаҳ-қаҳ отиб кули. Дэнтининг юзи қаҳрли тус олди, ўтирганлар хохолашиб кулишаркан, у тинмай бир гапни тақрорларди:

— Яхши, жуда яхши, жуда соз бўлиди!

Аёл кишининг юзига тупуриши яхшимас.

Ўша кампир Китти О, Шини қандай сўз билан ҳақорат қильдикан, уни мистер Кейси ҳатто тилга олишга ҳам ҳазар қылдими? Стивен кўз олдига келтириди: мистер Кейси араванинг устида, тик туриб нутқ ирод қилаётir. Шунинг учун ҳам у турмада ўтириб чиқидида. У яна эслади: бир куни үйларига сержант О, Нил келди сержант даҳлизда отаси билан шивирлаб гаплашди, орасира бошидаги темир қалпогининг чарм бандини асабий тишиб қўиди. Ўша оқшом мистер Кейси одатдагидай Дублинга поездда жүнамади, үйлари олдига арава келди ва Стивен отасининг Кэбентили орқали ўтадиган йўл ҳақида гапирганини эшиди.

У ҳам отасидай Ирландияни, Парнеллини ёқлар эди. Дэнти ҳам шундай фикрда, чунки бир куни сайроғдо оркестр куй чалиб турган маҳал Дэнти бир жанобнинг бошига шамсия билан тушириб қолған эди: сабаби, куй охирда «Ҳудоё, қироличани ўзинг аспарай!» деб номланган мақом ижро этилаётганда ўша жаноб бошидан шляпасини ечган.

Мистер Дедалус нафратга тўлиб пишқириди.

— Ҳа, Жон, — деди у. — Улар шунга муносиб. Биз баҳтиқаролар поплар кўли остида эзилган халқмиз. Доим шундай бўлиб келган ва охиргача шундай бўлиб қолади.

Чарлз тоға бош чайқаб деди:

Бошланиши ўтган сонларда.

— Ҳа, ахволимиз чатоқ, ахволимиз чатоқ!

Мистер Дедалус тақрор айтди:

— Попларнинг қўл остида эзилган, худонинг марҳаматидан бенасиб ҳалқ!

У ўнг томонда бобосининг деворга осиғлиқ суратга ишора қилди.

— Жон, мана бу ҷони кўр-япсизми? — деди у. — Ҳалол ирланд. Унинг даврида одамлар факат пул учун яшамаган. У ўлим жазосига маҳкум этилган Оқ Болаларнинг бири эди. Минг олти юзу олтмишинчи йили ўнга оқ кўзғолончи сифатида ўлим ҳукми эълон қилинган. У қадрдонларимиз — руҳонийлар ҳақида гапиришни жа ёқ-

Мистер Дедалус қаҳр билан қулди.

— Ҳ, ҳудойим, — дея ҳайдирди у, — мен қария Пол Каллининиб унугиб қўйёзиман-ку. Мана, тангримнинг яна бир кўз қорачиғи.

Дэнти стол оша мистер Кейси қарағ қичқириди:

— Жуда тўғри, жудаям тўғри! Улар ҳамиша ҳақ йўлини тутишган! Ҳудо, ахлоқ ва дин ҳамма нарсадан устун!

Миссис Дедалус унинг забланғанини кўриб деди:

— Миссис Райорден, ўзинизни асранг, уларга жавоб бериб ўтирамнг.

— Ҳудо ва дин — ҳаммасидан устун! — қичқириди Дэнти. — Ҳудо ва дин ер юзидағи ҳамма мавжудотдан

Жеймс ЖОИС

ҮРИСЧАДАН А. ОТАБОЕВ таржимаси.

РУМОНДАН ПАРЧА

тиради ва ўзим ўтирган дастурхон теварагига ҳеч қаҷон уларни йўлатмайман, дерди.

Дэнти чидаб туролмади.

— Биз шукур қилишимиз керак, ахир, бизга руҳонийлар бош бўлиб турнибди. Улар — ўратганинг кўз қорачиғи. Сизга тош отган кимса оллоҳининг кўз қорачиғига тош отган бўлади.

— Бундан чидики, бизнинг ўз ватанимизни севишига ҳақ-қимиз йўқ экан-да? — сўради мистер Кейси. — Ҳалқини эргаштиришга қодир инсонга эргашиш ҳам таъқиқланганмий?

— Ватан хоини, — бақирид Дэнти. — Хоин, бевафо эр! Чёрковимиз раҳнамолари ундан юз ўғриб жуда тўғри килишиди. Улар ҳамма вакт Ирландияга ҳақиқий дўст бўлишган.

— Шунга сиз ишонасизми? — деди мистер Кейси. У мушти билан столни урди ва қошларини кериб, бармоқларини аста-секин битта-битта ёди.

— Уния² даврида епископ Лэнгем марказ Корнуоллисга³ фуқароликни байтад қилганда ирланд епископлари бизни сотмаганиди? Епископлар ва поплар минг саккиз юзу йигирма бешинчи йили ўз мамлакатининг келажаганини католик динининг эрки учун қурбон қилмаганиди? Минбару меҳроблардан туриб фениян ҳаракатини бадном қилганлари-чи? Теренс Белью Макмэнус⁴ ҳокини таҳқиқлаганлари-чи?

Кейсининг юзи ғазабданловуларди, Стивен айтилган гап-сўзлардан, эҳтирос оловидан унинг ёноқлари чўғдай қизариб кетганини сезди.

устун, юксак!

Мистер Кейси маҳкам сиқилган муштими кўтариб, зарб билан столга урди.

— Бўпти, яхши, — бўғилиб қичқириди у, — агар шунақа бўладиган бўлса, ба! Ирландияга худонинг керай йўқ!

— Жон, Жон! — мистер Дедалус бақириб, меҳмоннинг енгига ёпишиди.

Дэнти даҳшатга тушиб, унга тикилганча қотиб қолди: унинг ёноқлари пириллаб уча бошлиди. Мистер Кейси стулни зарб билан сурди-да стол устига эгилиб, худди пашшани куваётгандай қўлни кўзлари олдида асабий сермай бошлиди.

— Ирландияга худонинг кеваги йўқ! — бақирид у. — У Ирландияда жуда кўп турди. Бас, жонимизга тегди! Йўқолсин худо!

— Кофири! Шайтон! — чиyllаганча ўринидан сакраб

турди Дэнти ва сал бўлмаса унинг юзига тупираёди.

Чарлз тоға билан мистер Дедалус мистер Кейсини жойига ўтириғизиб, тинчлантиришга уринишди. У нафртдан қақнаб турган қўралтиришга үнугиб қорачиғи.

Дэнти стол оша мистер Кейси қарағ қичқириди:

— Жуда тўғри, жудаям тўғри!

Дэнти илкис қўзғалиб, стулни четга суреб, столдан нари кетди, стол устидаги кўл сочиқлар солинган идиш ерга қулақ гиламнинг устида юмалаб оромкурсинген ёғғига бориб ўрилиб тўхтади. Миссис Дедалус ўрнидан қаққон туриб, унинг ортидан эшикка юргурди.

— Дўзахилар! Биз ғалаба қилдик! Биз уни ўлимга маҳкум этдик! Иблис!

Эшик шарақлаб ёпилди.

Мистер Кейси ушлаб турғанларни итариб юборди ва манглайини столга уриб, ҳўнграб йиғлаб юборди.

— Бадбахт Парнелл! — бор овози билан фарёд чекди у. — Эссиз, ҳалок бўлган қиролимиз!

У бўзлаб, фарёд чекиб йиғларди.

Кўрқувдан докадай оқарип кетган Стивен бошнини кўтариб қаради, отасининг кўзлари жиққа ёш эди.

* * *

Ҳар жой, ҳар жойда тўп-тўп бўлиб турган болалар гурунгашарди. Биттаси айтди:

— Уларни Лайенс-Хилл яқинида ушлаб олишибди.

— Ким ушлабди?

— Мистер Глисон билан руҳоний. Улар аравада кетишаётгандай экан.

У тагин қўшиб қўйди:

— Менга буни юқори синфдаги бир бола айтди.

Флеминг сўради:

— Нега қочибди улар?

— Негалигини мен билан, — деди Сесил Сандер. — Улар ректорнинг хонасидан пул ўмаришган.

— Ким ўйирлаган?

— Кикемнинг акаси. Кейин улар бўлиб олишган.

— Жуда билағонсанда, Сандер! — деди Уэллс. — Уларнинг нега қўён бўлганини мен биламан.

— Ҳўш, айт-чи, нега?

— Айтма деб илтимос қилишган менга, — деди Уэллс.

— Айтакол, —чувиллашиб болалар. — Қўрқма, биз сени сотмаймиз.

Давоми бор.

ШОИРЛАР —
БОЛАЛАРГА

Обид РАСУЛ

Семиз құрт
ва چумоли

— Даражт илдизларин кемириб,
Яшагин-да мендай семириб.

— Текин томоқ бил, бузиб қонинг,
Чипқон бўлиб тешар ўқонинг.

Суянчиклар

Омон бўлсин суянчиклар,
«Олим»ликни ёқладим.
Бундан кейин ҳалқ ишончин
Қандай қилиб оқладим?

Илон ва
тифратикон

Ойдин бир тунда
Мақтончоқ илон.
Тибратиконга
Гап отди нодон.

— Бошим ийланар,
Жорним жуда оч.
Жаҳолат қайnar
Топгин бир илож.

Иўқса кўр қилиб
Иккى кўзингни
Терингни шилиб
Ейман ўзингни.

— Билдим илон шоҳ
Феълинг ўзгарган.
Менда не гуноҳ
Рангинг бўзарган.

Юшоқ гўштим бор
Майли totib кўр.
Сен йиртқич маккор
Айёр текинхўр.

Кескин жавобдан
Ташланаб илон.
Учраб ханжарга
Таслим қилди жон.

Бош мұхаррир: Ақром БЕРДИМУРОДОВ.

Таҳрир қайыати: В. ФАЙЗУЛЛАЕВ, Т. ЭШБОЕВ (бош м